

Основно училище "Д-р Петър Берон"
с. Плъстина, ул. Девети септември 24, 060451/0885246860, ouplastina @ abv.bg

ВЪРЛИ
стафа
Д-р Петър Берон
повед. № В / 15.09.2021 г.

ПРАВИЛА
ЗА ПРЕВКЛЮЧВАНЕ ОТ ПРИСЪСТВЕНО ОБУЧЕНИЕ КЪМ ОБУЧЕНИЕ ОТ
РАЗСТОЯНИЕ В ЕЛЕКТРОННА СРЕДА ПРЕЗ УЧЕБНАТА 2021/2022 ГОДИНА
Основно училище "Д-р Петър Берон"

Раздел I

Основно училище "Д-р Петър Берон"
Общи положения

1. Настоящите правила определят:

- 1.1. условията за превключване от присъствено обучение към обучение от разстояние в електронна (ОРЕС), както и реда и начина на организацията и провеждането му през учебната 2021/2022 година в условията на извънредна епидемична обстановка;
- 1.2. задължителни мерки за плавно преминаване от присъствено обучение към обучение от разстояние в електронна среда;
- 1.3. организацията на ОРЕС;
- 1.4. възможности за обучение на ученици с установен по-висок риск от заболяване;
- 1.5. подкрепата за ученици, пропуснали присъствени учебни занятия.

2. Правилата се приемат с оглед осигуряване на:

- 2.1. бързо и плавно преминаване от присъствено обучение към обучение от разстояние в електронна среда;
- 2.2. непрекъснатост и ритмичност на обучението при карантиниране на ученик, на паралелка, на ученици с здравословни проблеми или от рисковата група, както и пропуснал присъствени учебни занятия;
- 2.3. усвояване на знания и придобиване на компетентности по отделните учебни предмети без необходимост от реструктуриране на учебен материал при възстановяване на присъственото обучение;
- 2.4. възможност за преодоляване на пропуснат учебен материал;
- 2.5. допълнително обучение и подкрепа за учениците, пропуснали учебни занятия поради здравословни причини, вкл. и карантиниране;
- 2.6. непрекъснатост на оказваната на учениците подкрепа за личностно развитие.

3. Правилата за преминаване към обучение от разстояние в електронна среда са приложими в случаи на извънредна епидемична обстановка, според различните нива на заболяемост на национално, областно, общинско или общинско ниво, когато присъственият образователен процес в училището е преустановен:

- 3.1. След заповед на министъра на образованието и науката при:
 - а) присъстващи 10% от учениците поради симптоми на COVID-19 и/или при брой заболели учители, които водят до невъзможност за обезпечаване на присъствен учебен процес, по аргументирано предложение

преминаване на училището за преминаване към ротационно или цялостно ОРЕС, в което се посочва оптимален вариант с епидемичната обстановка и утвърдената от РЗИ практика;

б) при 14-дневна заболяемост по-голяма или равна 500 на 100 000 души на областно ниво като в общината е съответната област преминават изцяло в ОРЕС само след заповед на министъра на здравеопазването; изисква затваряне на училищата.

3.2. След заповед на директора на Основно училище "Д-р Петър Берон" за:

а) паралелка при наличие на единични случаи на ученици, педагогически специалисти или служители – носители на COVID-19 и/или карантинирани и след задължително предписание на РЗИ основано на чл. 40а, ал. 2 от Наредба № 10/01.09.2016 г. за организация на дейностите в училищното образование;

б) отделен ученик, карантинирани от РЗИ ;

в) отделен ученик, записан в дневна, вечерна, задочна, индивидуална или комбинирана форма на обучение в дуална система на обучение, който по здравословни или други уважителни причини, удостоверен с документ, не може да посещава училище до 30 дни, след заповед на директора, ако здравословното му състояние позволяват, има заявено желание и разполага с необходимите технически възможности;

г) отделен ученик, обучаван в дневна, индивидуална или комбинирана форма, за повече от 30 учебни дни в края на извънредната епидемична обстановка, при осигурени технически и технологични средства, ако по здравословни причини, удостоверени с медицински документ, присъствието на ученика в училище поставя риск за живота или здравето му или живота или здравето на лица, с които той живее на един адрес, както и по избор на ученика (за малолетните ученици – по избор на родителите, а за непълнолетните – от учениците съгласието на техните родители) след разрешение на началника на РУО въз основа на информацията предоставяната учебна година и до момента от директора на училището за успеха, отсъствията и ангажираността на ученика;

4. Учениците се завръщат обратно в училище и обучението им продължава в присъствена форма след изтичане на определен срок или след отпадането на основанието за преминаване към обучение в електронна среда.

Раздел II

Подготвителни мерки

5. Директорът на Основно училище "Д-р Петър Берон" при осъществяването на обучение в електронна среда със заповед определя екип от отговорни лица, в който е включен ръководител на направление ИКТ и учител по учебния предмет „Компютърно моделиране и информационни технологии“ или „Информационни технологии“;

6. За организиране и за ефективно осъществяване на обучението от разстояние в електронна среда дирекцията назначава екип по т. 5:

6.1. предварително проучва техническата осигуреност на учителите и учениците за работа от разстояние в електронна среда;

6.2. определя начина на обучение от разстояние в електронна среда или друг подходящ вариант на обучение в зависимост от възможностите на училището и техническата и технологичната обезпеченост, възраст на учениците и дигиталните умения на учениците;

6.3. в случаите по т. 3.1, буква „а“ отправя аргументирано предложение до министъра на образованието за преминаване към ротационно или цялостно обучение от разстояние в електронна среда след рекомендацията на педагогическия съвет, или на РЗИ, или на областния кризисен щаб, като уведомява РУО като:

а) при изготвяне на предложението за ротация се спазва принципът в ОРЕС да бъдат не повече от 50 учениците;

Подготвителни мерки

- първо следва да премине към ОРЕС випускът с най-много заболели или контактни ученици;
6. в общия случай към ОРЕС преминават първо учениците в средната степен на образование с изключен клас;
- 6.1. при продължаващо влошаване на епидемичната ситуация – и учениците от XII клас и от прогимнази; тап с изключение на VII клас;
- 6.2. в изваден случай при обективна невъзможност обучението да продължи присъствено към ОРЕС преминават учениците от VII клас и от начален етап.
- 6.3. създава се организация за максимално присъствено обучение на учениците със специални образователни потребности (СОП), като за тези с по-висок риск от заразяване или тежко боледуване по желание на родителите се организира обучение от разстояние от електронна среда;
- 6.4. ОРЕС се осъществява чрез избраната съвместно с педагогическия съвет електронна образователна среда за обучение и взаимодействие с всички участници в образователния процес, както и приложението се използват по класове и/или паралелки;
- 6.5. организира обезпечаването на учителите с технически средства за провеждането на обучение от разстояние в електронна среда;
- 6.6. създава организация по даден учебен предмет при отсъствието на учител няколко паралелки обучават едновременно от друг учител;
- 6.7. проучва възможностите за възлагане на допълнителни часове на педагогически специалисти за провеждането на обучение от разстояние в електронна среда;
- 6.8. съвместно с педагогическия специалист по даден учебен предмет създава организация, когато няма възможност и при обективна необходимост някои от темите по съответния предмет да се вземат присъствен заразяване на общия брой часове;
- 6.9. упражнява контрол на ефективното изпълнение задълженията на учителите да провеждат синхронно/несинхронно ОРЕС, консултации по учебни предмети по предварително изготвения график консултациите и допълнителното обучение по учебни предмети, както и да изисква информация от напредъка на всеки ученик с установени образователни дефицити.
7. Екипът за подкрепа по т. 5 подпомага директора в дейностите, като:
- 7.1. разработва алтернативни седмични разписания за прилагане в случаите, когато учениците от повече паралелка преминават към обучение от разстояние в електронна среда;
- 7.2. предлага за регламентиране със заповед различна продължителност на дистанционния учебния час,
- 7.3. при синхронно обучение от разстояние в електронна среда за всички видове подготовка не може надвишава двадесет минути – в началния етап, тридесет минути – в прогимназиалния етап и четиридесет минути – в гимназиалната степен;
- 7.4. при несинхронно обучение от разстояние в електронна среда не може да надвишава продължителността на часовете от дневното разписание;
- 7.5. изготвя списък със заместващи учители и учители, които имат умения и възможности да осъществят ОРЕС (в т.ч. студенти от висшите училища, обучавани за учители, пенсионирани учители, регистрирани в др.);
- 7.6. събира и изготвя база данни с актуални профили и имейли на учениците и учителите;
- 7.7. определя учителите, които разполагат с техническа и технологична възможност, имат необходими умения, нормативът им го позволява и имат желание да се включат в реализацията на дистанционна форма на обучение;
- 7.8. подготвя информация до РУО за учителите по т. 7.5;
- 7.9. организира запознаване на учениците с:
- а) брошурата с препоръки за безопасна работа в интернет: https://wcp.government.bg/sites/default/files/SafeNet_DAZD2020.pdf;

- г. Превзвизилата за безопасност на децата и учениците в компютърната мрежа;
- д. Препоръките относно безопасно провеждане на дистанционно обучение в онлайн среда.

Раздел III

Задължителни мерки за преминаване от присъствено обучение към обучение в електронна среда от разстояние

8. Обучението от разстояние в електронна среда се осъществява при осигурена защита на личните данни на учениците и на учителите и гарантирана сигурност на информацията в електронна среда чрез уеббазирана система за дистанционно обучение, съгласно Наредбата за минималните изисквания за мрежова и информационна сигурност на ЕС № 186 от 2019 г. (ДВ, бр. 59 от 2019 г.).

9. За ОПЕС се осигурява:

9.1. онлайн достъпност до интерактивни и мултимедийни учебни материали и ресурси, модули за обучение, самоподготовка и оценяване, разположени в уеббазирана система;

9.2. възможност за директна онлайн комуникация с учител, за провеждане на консултации по учебни предмети за съответния клас и за текущи изпитвания по съответния предмет.

10. След ориентирането в общите, познати и използвани платформи и приложения от страна на учителите и учениците училището е избрала единна платформа - за осъществяването на обучение от разстояние в електронна среда.

11. При отчитане спецификата на конкретен учебен предмет, всички учители, преподаващи този учебен предмет, може да използват единна платформа, която може да бъде различна от приетата платформа по т. 10.

12. Обучението от разстояние в електронна среда и комуникацията се осъществява чрез дистанционни уроци, които включват:

12.1. синхронен урок и синхронно взаимодействие на учителя с ученика;

12.2. наблюдение на урок, без взаимодействие с учителя и с останалите ученици при несинхронно обучение.

Раздел IV

Организация на обучение от разстояние в електронна среда

13. За организиране и провеждане на ОПЕС в случаите по т. 3.2, букви „в“ и „г“, е необходимо:

13.1. ученикът да подаде заявление чрез директора на училището до началника на регионалното управление на образованието (за малолетните ученици – по избор на родителите, а за непълнолетните – от учениците съгласно на техните родители) с приложена към него декларация от родителите за осигурени условия за провеждане на обучението;

13.2. когато училището може да осигури ОПЕС, директорът информира родителя за това не по-късно следващия работен ден след подаване на заявлението;

13.3. когато училището не може да осигури ОПЕС, не по-късно от следващия работен ден след подаване на заявлението директорът изпраща документите за проучване на възможностите друго училище да осигури обучението до началника на РУО ;

13.4. за включване на ученика в обучение от разстояние в електронна среда директорът на училището издава заповед, с която е записан ученикът, издава заповед.

14. За организиране и провеждане на ОПЕС в случаите по т. 3.2, буква „г“ е необходимо:

14.1. ученикът да подаде заявление чрез директора на училището до началника на регионалното управление на образованието (за малолетните ученици – по избор на родителите, а за непълнолетните – от учениците съгласно на техните родители) с приложена към него декларация от родителите за осигурени условия за провеждане на обучението;

живаде на обучението;

14.2. в деня на подаването на заявлението с приложените към него документи, директорът на училище предлага заедно с информация за успеха, отсъствията и ангажираността на ученика в процеса на обучение редовната учебна година и до момента до началника на РУО;

14.3. в срок от три работни дни, след получено от родителите и директора на училището уведомлен началника на РУО за разрешение за осигуряване на ОРЕС в друго училище, директорът на училището, в който записан ученикът издава заповед.

15. С декларациите по т. 13,1 и по т. 14,1 родителят декларира готовността си и поема задължението да:

15.1. осигури необходимите технически и технологични условия за пълноценно участие в обучението;

15.2. поддържа редовна комуникация с училището, което организира обучението му от разстояние в електронна среда, и да се осведомява за участието, успеха и развитието на ученика;

15.3. съдейства за спазването на правилата за провеждане на обучението в училището, което организира обучението му от разстояние в електронна среда;

15.4. осигури редовното участие на ученика и своевременно да уведомява училището, което организира обучението му от разстояние в електронна среда, за отсъствие на ученика по уважителни причини;

15.5. подпомага процеса на самоподготовка на ученика и да съдейства за изграждане на навик самостоятелно учене.

16. С обучението от разстояние в електронна среда включва дистанционни учебни часове, самоподготовка, текущата обратна връзка за резултатите от обучението и оценяване. То може да бъде осъществено синхронно, асинхронно или комбинирано – синхронно – несинхронно.

16.1. ОРЕС се осъществява синхронно като дистанционните учебни часове включват синхронен и асинхронен взаимодействие на учителя с ученика. При синхронно ОРЕС:

а) текущата обратна връзка за резултатите от обучението и текущото оценяване се осъществяват синхронно взаимодействие на учителя с ученика от разстояние в електронна среда индивидуално или в група;

б) на ученикът се поставят отсъствие в съответствие с разпоредбата на чл. 61 от Наредбата за приобщаващото образование.

16.2. несинхронно ОРЕС се осъществява при невъзможност да бъде организирано осъществяване синхронно обучение, като дистанционните учебни часове включват наблюдение на урок, без взаимодействие на учителя и с останалите ученици. При несинхронно ОРЕС:

а) текущата обратна връзка за резултатите от обучението и текущото оценяване се осъществяват асинхронно взаимодействие на учителя с ученика от разстояние в електронна среда индивидуално или в група;

б) ако учителят установи, че в процеса на взаимодействие и обратна връзка за резултатите от обучението по учебния предмет ученикът не участва, му се поставя отсъствие за съответния учебен предмети по учебния график за деня.

17. При възможност да осигури ОРЕС, Основно училище "Д-р Петър Берон" или училището, определено в плана на РУО – - , го организира, а провеждането му се осъществява по учебните предмети от учебния план включва до 7 работни дни от датата на подаване на заявлението по т. 13,1 и по т. 14,1.

18. Когато ОРЕС на ученик по т. 3.2, букви „в“ и „г“ е организирано от Основно училище "Д-р Петър Берон" или училището, в което е записан ученикът, то осъществява дистанционните учебни часове, текущата обратна връзка и оценяването по учебните предмети от раздел А и раздел Б на училищния учебен план, а при възможност – раздел В.

19. Когато ОРЕС на ученик по т. 3.2, букви „в“ и „г“ е организирано от друго училище, определено в плана на РУО – - , то може да осигури:

а) синхронно обучение по учебните предмети от раздел А и по задължителните модули от профилираните учебни предмети, а в случай че училището, в което е записан ученикът, предлага изучаване на учебен предмет от раздел А на чужд език, в другото училище, съответният учебен предмет се изучава на български език;

19.2. несинхронно наблюдение на уроци по учебните предмети от раздел А и по задължителните модули по другите учебни предмети, а взаимодействието, текущата обратна връзка и оценяването на учениците се осъществяват от учители в Основно училище "Д-р Петър Берон", в което е записан ученикът;

19.3. обучението по учебните предмети от раздел Б, с изключение на задължителните модули по другите учебни предмети, а при възможност – и по раздел В, се осъществява от учители в Основно училище "Д-р Петър Берон", в което е записан;

19.4. в случаите по т. 3.2, букви „в“ и „г“ взаимодействието, текущата обратна връзка и оценяване на учениците се осъществяват синхронно от учители в училището, в което е записан, но не по-малко от 10 учебни месеца в годината, разпределени между предметите в зависимост от дела им в училищния учебен план;

19.5. в случаите т. 3.2, букви „в“ и „г“ Основно училище "Д-р Петър Берон", в което ученикът е записан, осигурява условията, определени от началника на РУО – , си взаимодействат при водеща роля на второто училище за създаване на оптимални условия за обучение на ученика;

19.6. Основно училище "Д-р Петър Берон", в което е записан ученикът, въз основа на резултати от обучението, независимо дали обучението е осъществено от самото училище, или от друго училище, определено от началника на РУО, издава документите за завършен клас, етап или степен на образование, като за получаването на документите училището осигурява достъп на училището, в което е записан ученикът, до информацията за резултатите, текущите, срочните и годишните им оценки не по-късно от 5 дни от края на първия или на втория учебен срок.

20. За учениците от паралелка, поставена под карантина, ОРЕС се осъществява по утвърденото седмично разписание на периода на карантината.

21. Когато няколко или всички паралелки в училището преминават от присъствено обучение към ОРЕС, се осъществява утвърденото седмично разписание за определения период.

22. Учителите организират и провеждат ОРЕС в рамките на уговорената продължителност на работното време:

22.1. за времето на синхронно обучение от разстояние в електронна среда педагогическите специалисти изпълняват определената им норма преподавателска работа чрез дистанционни учебни часове съобразно седмичното разписание, утвърдено от директора;

22.2. за времето на несинхронно обучение от разстояние в електронна среда за изпълнение на норма преподавателска работа на педагогически специалист се приема, ако лицето има изпълнени не по-малко астрономически часа дневно или 25 астрономически часа седмично (при 5-дневна работна седмица) за дейност по текущата обратна връзка за резултатите от обучението и по оценяване на учениците съобразно графика на дистанционните учебни часове и за текущата обратна връзка и оценяването, утвърден от директора;

22.3. при непълно работно време броят на часовете по т. 22.2 се определя пропорционално продължителността на работното време;

22.4. организацията на отчитането на работата от разстояние в електронна среда се извършва от директната организация на училището.

23. При ОРЕС ученикът самостоятелно осигурява необходимите технически и технологични условия, а когато условията не се осигуряват от родителите му, които подават декларация за осигурени условия за провеждане на обучението.

Раздел V

Преминаване от ОРЕС към присъствено обучение

24. ОРЕС се преустановява и се преминава към присъствено обучение при отпадане на причините, поради които са го наложили.

27. ОРЕС се прекратява:

- 25.1. по желание на ученика (за малолетните ученици – по решение на родителите, а за непълнолетните – с съгласието на техните родители);
 - 25.2. при повече от 5 учебни дни, в които ученикът е отсъствал без уважителни причини или не е участвал с процеса на обучение;
 - 25.3. при неизпълнение на поетите от родителя задължения с декларацията по т. 13.1 или по т. 14.1.
26. Правилно предприемането на действия за преминаване от ОРЕС към присъствено обучение е необходимо да:
- 26.1. се направи анализ на учениците в риск, на такива, при които се забелязва понижаване на успеха и голям брой отсъствия, в т.ч. по неуважителни причини;
 - 26.2. установят дефицитите в усвоеното учебно съдържание по учебните предмети, но без да се допретоварват на учениците с концентриране в първите дни на присъственото обучение на прекомерно оценени индивидуални изпитвания и контролни работи;
 - 26.3. преценят необходимостта и възможностите за осигуряване на обща и допълнителна подкрепа, подготвена от педагогически съветник и/или психолог;
 - 26.4. проучат всички възможности на нормативната уредба и да се създаде необходимата организация за провеждане на посещения на културни институции, за екипни проекти в класа, училището, между училищата, за осъществяване на отпочиване и спорт, на екскурзии, с оглед преодоляване на последствията от продължителната социална изолация;
 - 26.5. формират нагласи и да се създаде необходимата организация часовете по изкуства, по физическо образование и спорт, както и часовете по други учебни предмети по решение на съответния учител провеждат на открито;
 - 26.6. запази активен създаденият режим за комуникация с родителите.

Раздел VI

Обучение на ученици с установен по-висок риск

27. Обучение в различна от дневната присъствена форма е допустимо, когато:
- 27.1. е невъзможно за ученици по здравословни причини, които не им позволяват да посещават училището (включително, с хронични заболявания или със специални образователни потребности).
 - 27.2. не е предпочетено от родителите/настойниците;
 - 27.3. друго
28. Обучението на ученици във форми на обучение, различни от дневна се организира по препоръка/решение на психолога, провеждащ наблюдението на съответния ученик, според тежестта и хода на протичане на конкретното заболяване и при необходимост и след консултация с психолог.
29. Формата на обучение се избира от ученика и/или неговите родители при условията и по реда на чл., и в съответствие с Правилника за дейността на училището (за малолетните ученици – по решение на родителите, а за непълнолетните – от учениците със съгласието на техните родители).
30. Преминаване на ученик в задължителна училищна възраст от дневна в самостоятелна, индивидуална форма на обучение се допуска:
- 30.1. при установени здравословни причини, удостоверени с медицински документ, издаден от съответна експертна лекарска комисия, че ученикът не може да се обучава в дневна форма (допустимо условие за преминаване и в трите посочени форми);
 - 30.2. по семейни причини (избор на родителите – допустимо условие за преминаване в самостоятелна форма на обучение да завърши срока/годината в други срокове – допустимо условие за преминаване в индивидуална форма на обучение или трайно пребиваване със семейството на територията на друга държава – допустимо условие за преминаване в дистанционна форма на обучение за ученик I - XII клас);
 - 30.3. при изяви дарби;

30.4. наличие на специални образователни потребности.

Преминаване към обучение в индивидуална форма е допустимо за ученици от I до XII клас, включително и по-малко от едно от изброените в т. 30 основания, като:

30.1. преминаването от обучение в дневна към обучение в индивидуална форма се допуска и по време на учебната година;

30.2. за преминаване от обучение в дневна към обучение в индивидуална форма, се подава заявка до директора на училището, като за малолетните е от името на родителите, за непълнолетните - от ученикът със съгласието на родителите му, а за промяната директорът издава заповед;

30.3. обучението се осъществява по индивидуален учебен план за учениците по т. 32.3 и 32.4 и се организира по седмично разписание и график на учебните часове, утвърдени със заповед на директора;

30.4. обучението включва индивидуални учебни часове и текущо оценяване или изпити за определяне на годишна оценка;

30.5. в условията на COVID-19, когато ученикът не може да посещава училището, учебните часове се организират в домашни или болнични условия;

30.6. при необходимост училището предоставя на ученик, преминал към индивидуална форма на обучение, консултации и обща подкрепа.

31. Преминаване към обучение в самостоятелна форма е допустимо за ученици от I до XII клас, включително и по-малко от едно от изброените от т. 30.1 до т. 30.3, като:

31.1. преминаването от обучение в дневна към обучение в самостоятелна форма се допуска и по време на учебната година и до 20 учебни дни преди изпитна сесия, определена в чл., ал. от Правилника за дейността на училището;

31.2. за преминаване от обучение в дневна към обучение в самостоятелна форма, се подава заявка до директора на училището, като за малолетните е от името на родителите, за непълнолетните - от ученикът със съгласието на родителите му, а за промяната директорът издава заповед;

31.3. обучението се осъществява по избран от ученика училищен учебен план за дневна форма на обучение, организирана по седмично разписание и график на учебните часове, утвърдени със заповед на директора;

31.4. обучението включва самостоятелна подготовка и изпити за определяне на годишни оценки по учебни предмети от училищния учебен план;

31.5. Изпитите по учебните предмети от училищния учебен план са организирани в сесии, чийто брой по време на учебната година е определен в чл., ал. от Правилника за дейността на училището.

32. Преминаване към обучение в дистанционна форма е допустимо за ученици от V до XII клас, включително и по-малко от едно от изброените в т. 30.1, 30.3 и 30.4 основания, както и за ученици, които поради семейни причини пребивават трайно на територията на друга държава и не могат да посещават училище на неговата територия. По изключение дистанционна форма се организира и за ученик от класовете от I до IV, включително и по-малко от едно от изброените в т. 30.1, 30.3 и 30.4 основания, когато е на лечение в чужбина за период по-дълъг от 30 дни. Организация на обучение в дистанционна форма:

32.1. преминаването от обучение в дневна към обучение в дистанционна форма се допуска и по време на учебната година;

32.2. за преминаване от обучение в дневна към обучение в дистанционна форма, се подава заявка до директора на училището, като за малолетните е от името на родителите, за непълнолетните - от ученикът със съгласието на родителите му, а за промяната директорът издава заповед;

32.3. обучението в дистанционна форма може да е синхронно или несинхронно;

32.4. при синхронното обучение в дистанционна форма дистанционните учебни часове включват синхронно взаимодействие на учителя с ученика, както и синхронна текуща обратна връзка за резултати от обучението;

32.5. при несинхронно обучение дистанционните учебни часове включват наблюдение на урок със синхронно взаимодействие с учителя и с останалите ученици;